

Nr 72.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1920 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av arvodena åt ordförande och ledamöter i styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., m. m.

I en till riksdagen den 12 mars 1920 avlåten, till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 259, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva följande ändringar i nuvarande lönestat för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., att gälla från och med år 1921, nämligen att arvodet åt den i sagda lönestat uppförde ordföranden i styrelsen för nämnda anstalt, nu 2,500 kronor, höjes till 5,000 kronor, att arvodet åt en var av de två i samma lönestat upptagna ledamöterna i styrelsen, nu 2,000 kronor, höjes till 4,000 kronor, samt att avlöningsförmånerna för den i lönestaten uppförde verkställande direktören fastställas till 9,000 kronor, därav lön 5,700 kronor, tjänstgöringspenningar 2,500 kronor och ortstillägg 800 kronor.

Till återopade statsrådsprotokollet lämnar föredragande departementschefen till en början en redogörelse för tillkomsten av nu gällande lönestat för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. och erinrar i sådant avseende, hurusom vid 1911 års riksdag proposition framlades med förslag till stat för folkskollärarnas pensionsinrättning, upptagande arvoden åt direktionsmedlemmarna med 3,000 kronor för ordföranden och 2,400 kronor för en var av två ledamöter samt avlöning åt en verkställande direktör med 8,100 kronor, varav 5,000 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, varjämte lönen åt verkställande direktören skulle kunna efter 5 år höjas

med 600 kronor. Riksdagen godkände den av departementschefen förordade staten, dock med den ändring, att direktionsledamöternas arvoden bestämdes, ordförandens till 2,500 kronor och de två övriga ledamöternas till vardera 2,000 kronor.

Departementschefen erinrar vidare om 1919 års lagtima riksdags beslut, enligt vilket i stället för folkskollärarnas pensionsinrättning, folkskollärarnas änke- och pupillkassa, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och barnmorskornas pensionsanstalt från och med ingången av år 1920 skulle inrättas en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. med det verksamhetsområde, som angåves i det vid statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 18 mars 1919 fogade förslag till reglemente.

Enligt riksdagens beslut skulle den år 1911 godkända staten för folkskollärarnas pensionsinrättning från och med den 1 januari 1920 gälla för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Sagda lönestat har, i vad den avser direktionsmedlemmarnas arvoden och verkställande direktörens avlöning, icke efter sin tillkomst undergått någon förändring.

I skrivelse den 14 november 1919 har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning hos Kungl. Maj:t hemställt, att förslag måtte avlåtas till riksdagen om sådan ändring i gällande lönestat, att de årliga arvodena till medlemmarna i styrelsen för nämnda pensionsanstalt bestämdes för ordföranden till 5,000 kronor och för vardera av de två av Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna till 4,000 kronor, samt att anstaltens direktör såsom tillika ledamot av styrelsen i denna sin egenskap tillförsäkrades ett årligt arvode av 1,200 kronor.

Direktionen har därvid till en början erinrat om den ökning i direktionens arbetsbörda, som ägt rum före tillkomsten av den år 1919 beslutade nya pensionsanstalten, samt vidare framhållit, att den beslutade omorganisationen komme att medföra en avsevärd ökning av direktionens uppgifter.

Såsom ytterligare skäl för sin framställning har direktionen åberopat det förhållandet, att direktionens medlemmar icke i likhet med vissa andra funktionärer blivit delaktiga av krigstidstillägg eller dyrtidstillägg eller kommit i åtnjutande av någon extra lönereglering, oaktat penningvärdet sjunkit så betydligt, att det vid avlåtandet av direktionens skrivelse utgjorde blott omkring en tredjedel av penningvärdet vid tiden för fastställandet av alltjämt gällande avlöningsstat för direktionen.

Beträffande de belopp, till vilka arvodena till direktionen borde

höjas, syntes en jämförelse med de till vissa fullmäktige m. fl. — till exempel i järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, socialstyrelsen o. s. v. — utgående arvoden giva stöd för den uppfattning, att en fördubbling av de nuvarande arvodena icke kunde anses oskäligen, utan fast hellre, i betraktande av direktionens maktpåliggande uppgifter, torde få anses väl motiverad. I enlighet härmed borde alltså dessa arvoden fastställas, ordförandens till 5,000 kronor och vardera ledamotens till 4,000 kronor.

Direktionen har slutligen framhållit, hurusom det syntes påkallat, att någon avlöningsförbättring bereddes jämväl verkställande direktören, vilken efter omorganisationens genomförande skulle, med bibehållande av sin föredragningssskyldighet, inträda såsom ledamot av styrelsen och således finge sin hittillsvarande ställning väsentligt förändrad. Den ökning i skyldigheter, som därigenom för honom tillkomme, syntes direktionen ej billigtvis böra åläggas honom utan något vederlag i avlöningshänseende. Direktionen har därför hemställt, att direktören i sin egenskap av ledamot av styrelsen måtte tillerkännas ett årligt arvode av 1,200 kronor.

Statskontoret, som på grund av remiss avgivit utlåtande i ärendet, har därvid, efter erinran att styrelsens ordförande och ledamöter icke vore berättigade att komma i åtnjutande av dyrtidstillägg eller tillfällig löneförbättring, angående kravet på arvodesförhöjning till ifrågavarande styrelsemedlemmar anført följande:

»Att deras före kristidens inträde fastställda arvoden numera på grund av det minskade penningvärdet måste anses otillräckliga, finner statskontoret uppenbart. Tager man vidare i betraktande, att den dessa styrelseledamöter åvilande arbetsbördan i avsevärd grad ökats, särskilt genom tillkomsten av den nya statsanstalten, synes skäligen, att en väsentlig förhöjning av arvodena kommer till stånd. En fördubbling av de hittills utgående arvodesbeloppen, som av direktionen föreslagits, skulle visserligen kunna synas innebära en väl stor arvodesökning, men med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst angående omfattningen av dessa styrelseledamöters arbete och då det torde vara lämpligt, att den avlöning, som nu bestämmes, skall kunna bibehållas oförändrad under en längre tid framåt, vill statskontoret icke motsätta sig, att höjningen av arvodena må bestämmas till de av styrelsen föreslagna beloppen eller till 5,000 kronor för ordföranden och till 4,000 kronor för envar av de båda nu ifrågavarande ledamöterna.»

Beträffande avlöningen till verkställande direktören yttrar statskontoret:

»Vad därefter vidkommer avlöningen till verkställande direktören framhåller direktionen, att han genom att med bibehållande av sin föredragningssskyldighet hava inträtt som ledamot av styrelsen fått sin hittills varande ställning väsentligt

förändrad. I detta avseende är att märka, att han vid 1911 års riksdag jämställdes med en statskommissarie och byråchef i statskontoret, med vars ämbete dock är förenat ledamotskap i ämbetsverkets styrelse; och hans avlöning blev i anledning härav fastställd till 8,100 kronor jämte ett ålderstillägg å 600 kronor. Emellertid lär knappast kunna förnekas, att direktörens ställning numera undergått en viss förändring, i det att den blivit i någon mån mera självständig och ansvarsfull. På grund härav och med hänsyn till förvaltningens ökade omfång vill statskontoret ifrågasätta, huruvida icke den nya pensionsanstaltens verkställande direktör borde erhålla avlöning motsvarande den, som tillkommer ämbetsverkschef av lägsta avlöningstypen, alltså 9,000 kronor, därav lön 5,700 kronor, tjänstgöringspenningar 2,500 kronor och ortstillägg 800 kronor. Med tillägg av den till dylik ämbetsverkschef utgående tillfälliga löneförbättring, 1,200 kronor, skulle då verkställande direktörens avlöning komma att, fränsett dyrtidstillägg, uppgå till 10,200 kronor.»

Departements-
chefen.

För egen del anför departementschefen:

»De för närvarande till styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. utgående avlöningarna torde — såsom utav den av mig i det föregående lämnade redogörelsen lär framgå — vara beräknade på grundvalen av de prisförhållanden, som voro rådande under tiden närmast före år 1910. Redan i följd av penningvärdets fall sedan nämnda tid torde alltså en höjning av ifrågavarande arvoden vara väl motiverad, särskilt med hänsyn till den omständigheten, att ifrågavarande funktionärer icke hava ansetts kunna likställas med befattningshavare i statens tjänst och på grund härav icke kunna komma i åtnjutande dyrtidstillägg eller tillfällig löneförbättring. Jag tillåter mig härvidlag erinra om vad de sakkunniga i fråga om krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 yttrat angående krigstidshjälp till direktionens medlemmar. Då dessa, yttrade de sakkunniga, icke syntes i sin egenskap av medlemmar i direktionen kunna likställas med befattningshavare i statens tjänst, samt det skulle leda till vidsträckta konsekvenser att i fråga om krigstidstillägg gå utöver denna ram, hölle de kommitterade före, att den arvodesförbättring på grund av dyrtiden, som kunde befinnas vara nödig, borde beredas direktionens medlemmar och med dem jämställda i annan form. I likhet med statskontoret anser jag, att den ställning, som direktionens medlemmar i sistberörda hänseende intagit, icke förändrats genom den nu genomförda omorganisationen av folkskollärarnas pensionsinrättning till en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Men dessutom finner jag en arvodesförhöjning till styrelsens medlemmar vara motiverad även av den sedan fastställandet av 1911 års avlöningsstat inträdda ökningen i styrelsens arbetsbörda, framför allt till följd av den nya pensionsanstaltens inrättande. Beträffande området för

styrelsens verksamhet innebär omorganisationen, att tre av de pensionskassor, som före år 1920 förvaltats av direktionen, nämligen folkskollärarnas pensionsinrättning, folkskollärarnas änke- och pupillkassa samt småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, jämte den för närvarande under riksförsäkringsanstaltens förvaltning lagda barnmorskornas pensionsanstalt uppgått i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., vilken anstalt dessutom är avsedd för en del funktionärer, som hittills ej haft någon pensionsrätt, t. ex. distriktsveterinärer och andra kommunalt anställda veterinärer, husmödrar med viss anställning m. fl. Dessutom kommer styrelsen hädanefter att, jämte sin funktion såsom styrelse för den nya anstalten, fortfarande hava att förvalta lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa, lasarettsläkarnas pensionskassa, dövstumlärnarnas pensionsanstalt, lärarinnornas pensionsanstalt och extra provinsialläkarnas pensionskassa. Härtill kommer vidare, att styrelsens verksamhet, på grund av de nya och mera komplicerade författningsbestämmelserna rörande den pensionering som handhaves av statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., torde bliva mer krävande än förut. Under nu omförmälda omständigheter finner jag de av direktionen föreslagna och av statskontoret tillstyrkta arvodesbeloppen, 5,000 kronor för ordföranden och 4,000 kronor för envar av de båda ifrågakvarande ledamöterna, icke vara för högt tilltagna.

Beträffande direktören har statskontoret föreslagit, att han skulle i avlöningshänseende, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg däri inbegripna, jämsställas med ämbetsverkschef av lägsta avlöningsstypen. Med hänsyn till den mera självständiga och ansvarsfulla ställning han kommer att intaga inom anstalten samt den utan tvivel ökade arbetsbörda, som härigenom kommer att påvila honom, anser jag mig böra förorda detta förslag.

Ovanberörda arvodes- och avlöningsförhöjning torde med tillämpning av sedvanliga principer icke böra träda i kraft förr än med ingången av år 1921.»

Beträffande den av Kungl. Maj:t i övrigt lämnade utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till propositionen.

För behandling av förevarande ärende har utskottet ansett det vara av vikt att erhålla yttrande från löneregleringskommittén. Utskottet har därför anhållit om utverkaende av Kungl. Maj:ts befallning till nämnda kommitté att till utskottet inkomma med utlåtande i ärendet.

I anledning härav har utskottet emottagit ett av löneregleringskommittén den 17 maj 1920 avgivet utlåtande, däri kommittén, efter en

längre redogörelse för de bestämmelser i förevarande hänseenden, vilka varit gällande alltsedan år 1867, då stat för folkskollärarnas pensionsinrättning fastställdes, beträffande de nu föreslagna ändringarna i lönestaten anfört följande:

Löne-
reglerings-
kommittén.

»Med det förut anförda har kommittén velat bringa i erinran en del omständigheter och förhållanden, som kunna vara av en viss betydelse för bedömandet av förevarande spörsmål.

Då det emellertid, för behörigt fullgörande av det kommittén genom ifrågasatt remiss givna uppdraget, torde åligga kommittén att jämväl angiva sin egen mening beträffande de föreslagna ändringarna i lönestaten för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., får kommittén, vad först angår verkställande direktörens avlöningsförmåner, uttala, att de med anstaltens nyligen skedda omorganisation inträdda förändringar i avseende å dess uppgifter och verksamhet ej synas i och för sig motivera ett frångående av den till grund för verkställande direktörens nuvarande tjänsteställning liggande jämförelsen mellan hans befattning och byråchefsbefattning i centralt ämbetsverk.

Visserligen torde anstaltens göromål i stort sett hava ökats i och med den nya ordningens inträdande, men denna ökning synes på det hela taget vara av beskaffenhet att böra mötas, i den mån så ej redan skett, genom erforderlig ytterligare förstärkning av de biträdande arbetskrafterna och ej genom ombildande av direktörsbefattningen. — För övrigt äger ju styrelsen, jämlikt § 9 i förut omfördämda instruktion den 31 december 1919, att, till lättnad för direktören såsom föredragande, förordna annan befattningshavare inom verket att föredraga visst ärende eller viss grupp av ärenden.

Löneregleringskommittén anser sig därför icke kunna i detta sammanhang tillstyrka någon förbättring av verkställande direktörens avlöningsförmåner.

Vad härefter vidkommer den ifrågasatta ökningen av arvoden för ordföranden i styrelsen för anstalten och de två i lönestaten upptagna ledamöterna i styrelsen, anser kommittén ej heller den sålunda ifrågasatta arvodesökningen behöva bliva en oundgänglig följd av de skedda förändringarna i avseende å anstaltens verksamhet. Den ökning av styrelsens arbete, som må hava ägt rum av nämnda orsak, synes kommittén lämpligen kunna kompenseras genom en överflyttning av beslutanderätten i vissa smärre ärenden från styrelsen in pleno till verkställande direktören allena, vilken väl redan under nuvarande förhållanden torde i dessa avseenden vara den i verkligheten bestämmande.

Ehuru kommittén sålunda icke kan finna en ökning av de nämnda styrelsemedlemmarnas arvoden motiverad av tillväxten av styrelsens åligganden, anser kommittén likväl sådan ökning i viss mån vara betingad av den värdeminskning ifrågasatt av arvoden — vilka icke förbättrats genom dyrtids- eller andra tillägg — i verkligheten de senare åren undergått.

Med hänsyn härtill, men i betraktande å andra sidan därav, att ifrågasatt styrelsemedlemmar otvivelaktigt äro bättre tillgodosedda än motsvarande medlemmar i vissa andra liknande styrelser, håller kommittén före, att, därest arvoden bleve höjda för ordföranden från 2,500 till 4,000 kronor och för vardera av de två ifrågasatt styrelseledamöterna från 2,000 till 3,000 kronor, arvodesökningen borde kunna anses fullt tillräcklig.»

Vad först angår den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av verkställande direktörens avlöning, har utskottet, i likhet med löneredlingskommittén, icke funnit den nyligen genomförda omorganisationen av pensionsanstalten kunna motivera ett frångående av den jämförelse mellan direktörens befattning och byråchefsbefattning i centralt ämbetsverk, som legat till grund för bestämmandet av direktörens tjänsteställning och avlöningsförmåner. Utskottet har sålunda icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Vidkommande härefter arvodena till styrelsens ordförande och ledamöter är utskottet även i detta avseende av samma mening som löneredlingskommittén och kan således icke finna en ökning av de nämnda styrelseledamöternas arvoden betingad med hänsyn till den ökade arbetsbördan. I betraktande av den värdeminskning dessa arvoden i själva verket undergått, synes emellertid någon höjning skäligen böra medgivas, och har utskottet även härvidlag anslutit sig till löneredlingskommitténs förslag, enligt vilket ordförandens arvode skulle höjas med 1,500 kronor till 4,000 kronor och arvodet åt vardera av ledamöterna med 1,000 kronor till 3,000 kronor.

Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition, må medgiva följande ändringar i nuvarande lönestat för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., att gälla från och med år 1921, nämligen

a) att arvodet åt den i sagda lönestat uppförda ordföranden i styrelsen för nämnda anstalt, nu 2,500 kronor, höjes till 4,000 kronor; samt

b) att arvodet åt vardera av de två i samma lönestat upptagna ledamöterna i styrelsen, nu 2,000 kronor, höjes till 3,000 kronor.

Stockholm den 1 juni 1920.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Wickman, Juhlin, Lindley, Öhngren, Östberg* och *Sven-son* i Eskhult samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Jonsson* i Gumboda, *Edbem, Wikström. Borg-gren, Lindvall* och *Olsson* i Berg.
